

*Prikaz***Noam Chomsky: *Intervencije***

Profil International, Zagreb, 2008., 257 str.

Nova knjiga Noama Chomskog *Intervencije* o posljedicama američke vanjske politike, objavljena je u siječnju 2008. u hrvatskom izdanju izdavačke kuće Profil International. Knjiga je objavljena u biblioteci Epicentar, a s engleskog ju je preveo Mijo Pavić.

Noam Chomsky (1928.) jedan je od vodećih svjetskih intelektualaca, te politički aktivist i publicist poznat uglavnom po svojoj snažnoj i kontinuiranoj kritici američke vanjske politike. Chomsky je i jedna od ključnih figura američke intelektualne ljevice, iako on samoga sebe zna nazivati liberterom, "suputnikom" anarhističke tradicije ili čak konzervativcem klasično liberalnog tipa, nije sklon tradicionalnoj političkoj kategorizaciji. Noam Chomsky je profesor lingvistike na MIT-u, te član Američke akademije znanosti i umjetnosti. Autor je cijelog niza knjiga s područja lingvistike, psihologije, sociologije, filozofije i politike, od kojih su vjerojatno najpoznatije: Sintaktičke strukture, Gramatika i um, Kobno trojstvo – Sjedinjene države, Izrael i Palestinci, Stari i novi svjetski poredci, 11. rujna, Moć i teror, Hegemonija ili opstanak, Imperijalne težnje, itd.

Knjiga *Intervencije*, čije su prvo izdanje izdali City Lights Books/Open Media 2007., je zapravo zbirka cjelokupnog niza komentara koje je Chomsky do sada napisao za New York Times Syndicate, uz iznimku par tekstova koji su objavljeni u njegovim najnovijim knjigama, te teksta naslovljenoga "Zid kao oružje", koji je pisan posebno za New York Times, a ne za Syndicate, koji je dio iste kompanije. Treba navesti da je Chomsky u razdoblju kada je pisao eseje koji su objavljeni u ovoj knjizi, dakle od 2002. do 2007., napisao i nekoliko svojih najznačajnijih djela poput Hegemonije ili opstanka, Failed States te Perilous Power. U pisanju tih komentara, Chomsky se koristio činjenicom da je američko društvo još uvijek među najslobodnijima u svijetu, društvo u kojem je još uvijek moguće kritizirati Bijelu kuću, Pentagon ili korporacije koje ih financiraju. Prema njegovu mišljenju, sloboda iznošenja kritičkih stavova nije samo povoljna prilika, već je ona čovjekova odgovornost, pogotovo odgovornost jednog intelektualca. Dakako, u skladu sa svojim uvjerenjem, Chomsky u Intervencijama izrazito, a katkada i pretjerano kritički obrađuje širok raspon tema i događaja na međunarodnoj sceni u razdoblju od 1999. do 2007. godine. Chomsky se žestoko obrušava, uz mnoge provokativne tvrdnje, na NATO-ovu intervenciju na Kosovu, terorističke napade 11. rujna, američku intervenciju u Afganistanu, rat u Iraku, palestinsko-izraelski sukob, iransku krizu, sjeverno-korejski nuklearni program, ali i na američke političke prob-

leme kao što su američki predsjednički izbori 2004. i katastrofu u New Orleansu uzrokovanu uraganom "Katrina".

Iako službeni Washington opravdava napad na Irak doktrinom o "ratu protiv terorizma" i "neposluhom" iračke vlade i Sadama Huseina da unište svoja oružja za masovno uništenje, Chomsky navodi kako je casus belli za taj "pravedni rat" ipak potpuno drugačiji. Chomsky smatra da je pravi razlog američke invazije na Irak bez blagoslova UN-a, činjenica da taj isti Irak posjeduje druge najveće rezerve nafte na svijetu čija je eksploatacija vrlo jeftina, te činjenica da se ta zemlja nalazi usred najbogatijih izvora ugljikovodika na svijetu. Problem nije pristup tim resursima, nego kontrola nad njima. Uz to je povezano i pitanje demokracije u Iraku. Chomsky smatra da je nezamislivo da će SAD u toj zemlji dopustiti istinsku demokraciju i prenijeti i zajamčiti suverena prava iračkoj vladi i narodu bez svoga snažnog i širokog utjecaja. Naime, kako su većina iračkog stanovništva šijiti, oni bi mogli, pod uvjetom da imaju potpunu samostalnost i suverena prava, nastaviti razvijati relativno prijateljske odnose s Iranom. To bi moglo potaknuti i ostala većinski šijitska područja u susjednoj Saudijskoj Arabiji da se pridruže toj neformalnoj regiji sa šijitskom većinom, regiji koja obuhvaća dvije trećine svjetskih rezervi ugljikovodika. SAD bi dakle time izgubile kontrolu nad tim područjima, a time i energentsku kontrolu Azije i Europe, tvrdi Chomsky. Što se tiče samog "rata protiv terorizma" i Sadama Huseina, nakon napada na Irak, došlo je do porasta samih terorističkih napada džihadista za 700%, a za Sadama se nije moglo dokazati da posjeduje oružje za masovno uništenje niti njegova navodna povezanost sa Al-Quaidom.

Chomsky nije ništa blaži kada optužuje SAD i Veliku Britaniju da su izvršile invaziju na Afganistan, iako u potpunosti svjesne da će nekoliko milijuna ljudi dovesti na sam rub gladi. Naime, prema Chomskom, SAD i Velika Britanija su smatrale da imaju pravo bombardirati Afganistancu kako bi ih prisilile da izruče ljude osumnjičene za zvjerstva počinjena 11. rujna. No ti su napadi, tvrdi Chomsky, prouzročili izgladnjivanje afganistanskog naroda, jer je njima prekinuta doprema humanitarne pomoći, što su osudile praktički sve međunarodne humanitarne agencije.

Chomsky dalje žestoko kritizira odnose SAD-a i Izraela prema Palestini i Libanonu. On tvrdi da Izrael već godinama kontinuirano otima libanonske i palestinske civile, te pod budnom paskom SAD-a pokreće vojne pohode protiv Palestinaca i Libanona. On smatra da će se izraelsko-palestinski problem riješiti jedino prema konceptu koji postoji već nekih tridesetak godina koji je podržan konsenzusom najšire međunarodne zajednice: rješenje utemeljeno na postojanju dviju država, s priznatim međunarodnim granicama i uz eventualne manje uzajamne prilagodbe.

Chomsky se u svojim komentarima osvrće i na odnose Sjedinjenih Država s druge dvije države, koje se u potpunosti razlikuju od prethodno navedenih. Prva od njih je Sjeverna Koreja, najopasnija članica tzv. "osovine zla", koja poput Irana, a za razliku od Iraka ili Afganistana, ne udovoljava prvom uvjetu američke vojske kojim bi postala legitimni cilj napada – nije bespomoćna. Sje-

verna Koreja ima moćno sredstvo odvrtaćanja napada, a to nije nuklearno oružje već moćno topništvo, raspoređeno diljem demilitarizirane zone, koje je upereno prema glavnom gradu Južne Koreje, Seulu, i prema desecima tisuća američkih vojnika razmještenih južno od granice s Južnom Korejom. Sjeverna Koreja, navodi dalje Chomsky, ne udovoljava niti još jednom kriteriju da postane cilj napada SAD-a. Naime riječ je o jednoj o najsiromašnijih i najbjeđnijih zemalja na svijetu, bez vrijednih prirodnih resursa.

Chomsky se osvrće i na povijest iranskog nuklearnog programa. Naime do 1979. godine, dok je u Iranu vladao šah, službeni Washington pružao je snažnu podršku iranskom nuklearnom programu. Danas se pak može čuti tvrdnja da Iranu ne treba nuklearna tehnologija i energija, jer vrlo vjerojatno potajno radi na proizvodnji nuklearnog oružja.

Od ostalih vanjskopolitičkih tema, Chomsky ukratko tematizira odnose SAD-a s Latinskom Amerikom. Naime, prema njemu, američke intervencije u Latinskoj Americi, te dolazak na vlast političara poput Huga Chaveza i Eva Moralesa, vodi SAD i Latinsku Ameriku prema sve većem razdoru, koji bi mogao završiti političko-ekonomskim integriranjem Latinske Amerike, slično onome Europske unije, te sve većoj izolaciji u odnosu na Sjedinjene Države.

Chomsky se u svojim esejima objavljenima u knjizi, osvrće i na neke političke prilike u samim Sjedinjenim državama. Tako kritizira Busha i njegovu administraciju zbog pokušaja uvođenja obrazovnog programa koji negira evoluciju i naglašava da "viša sila" upravlja sa svime u svemiru u škole, što je protivno ustavnim odredbama o odvojenosti religije i države. Chomsky kritizira nepripremljenost Busheve administracije, te loše vođeni "crisis management" u trenucima kada je uragan "Katrina" devastirao i odnio mnoge živote u New Orleansu. Nadalje, osvrće se i na predsjedničke izbore u studenome 2004. godine. Prema njemu, američki birači su birali između dvojice vrlo sličnih kandidata, čija stajališta o mnogim vrlo važnim pitanjima nisu bila na dnevnome redu izborne promidžbe. Njih je politički marketing gotovo isključivo "prodavao" biračkome tijelu na temelju njihova imidža, poput paste ili automobila, tvrdi Chomsky.

Knjiga *Intervencije* Noama Chomskog izrazito je zanimljiva i vrijedna zbirka tekstova koja čitateljima omogućuju jedan širok kritički uvid u američku vanjsku politiku i njezine posljedice u svijetu, ali tu se kritiku treba shvaćati s rezervom, jer Chomsky često puta pretjera u nekim svojim navodima ostavljajući gorak okus preuveličavanja i nepotpune istine. Očiti primjer za to je njegova kritika napada NATO-a na Srbiju 1999. Chomsky smatra da to nije bilo s ciljem zaštite albanskog stanovništva na Kosovu, već zbog toga što su SAD tim napadom željele prisiliti Srbiju da implementira neoliberalne mehanizme u svoje gospodarstvo, što se uistinu ne može prihvatiti kao točnom informacijom.